

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η περίπτωση των Τρικάλων ... Τα Τρίκαλα αγκαλιάζουν τους προσφυγες!

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει τις προσπάθειες του ελληνικού κράτους και της ελληνικής κοινωνίας για τη διαχείριση της κρίσης των προσφύγων κατά την περίοδο 2015-16. Παρουσιάζεται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας και γίνεται σύντομη αναφορά στην εφαρμογή του στην πόλη των Τρικάλων

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ, Msc
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ 1^{ου} ΓΕΛ ΤΡΙΚΑΛΩΝ- ΕΛΛΑΣ
EMAIL: athanasiazarampouka@gmail.com

ΠΡΑΓΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα τελευταία είκοσι τουλάχιστον χρόνια, το μεταναστευτικό αποτελεί ζήτημα το οποίο με διαφορετικές μορφές επανέρχεται, καταλαμβάνοντας κεντρική θέση στη δημόσια συζήτηση.

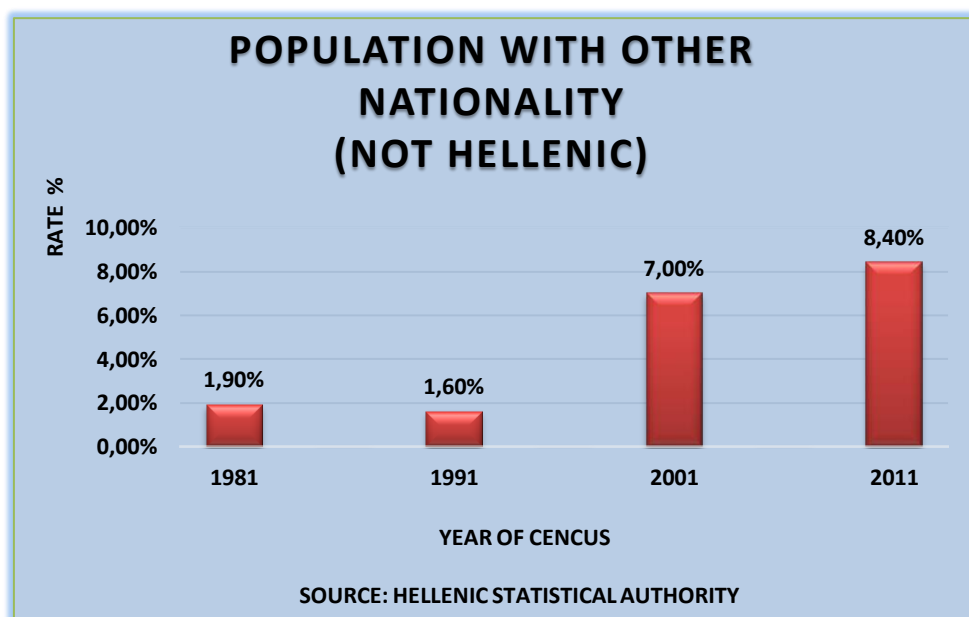
Στο μακρινό παρελθόν, η Ελλάδα, ειδικά μετά το τέλος του 2^{ου} παγκόσμιου Πολέμου, λόγω της κακής της οικονομικής κατάστασης, δεν προσέλκυε οικονομικούς μετανάστες, αλλά αντίθετα ωθούσε Έλληνες στη μετανάστευση.

Η Ελλάδα μέχρι τη δεκαετία του 1980 ήταν κυρίως χώρα εξαγωγής οικονομικών μεταναστών.

Μετά το τέλος της δεκαετίας το 80 μεταβάλλεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών όπως φαίνεται από τις απογραφές των ετών 1981 -2011, παρακάτω.

	1981	1981	1991	1991	2001	2001	2011	2011
ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	9.739,6	100%	10.259,9	100%	10.934,1	100%	10.816,3	100%
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	9.559,0	98,2%	10.092,6	98,4%	10.171,9	93,0%	9.904,3	91,6%
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕ ΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	180,6	1,9%	167,3	1,6%	762,2	7,0%	912,0	8,4%

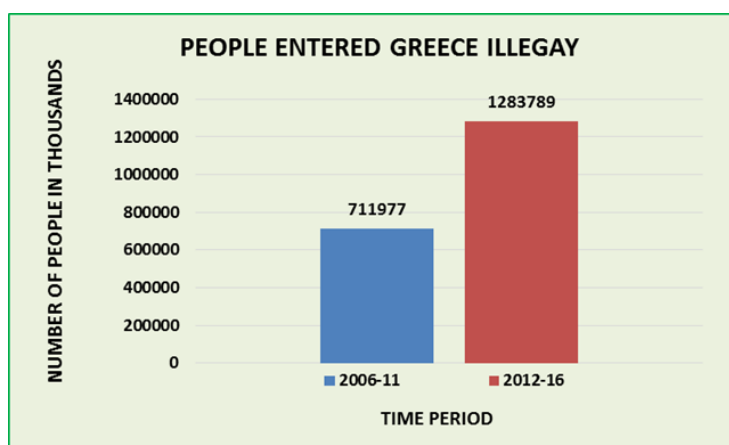
Πίνακας 1: Ελλάδα, συνολικός πληθυσμός & πληθυσμός ατόμων με ελληνική και ξένη υπηκοότητα (επιλεγμένες χώρες) στις απογραφές 1981, 1991, 2001, 2011 (πληθυσμός σε χιλ.). Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφές 1981-2011

Από το 2006 και μετά οι αριθμοί των ατόμων που εισέρχονται παράνομα στη χώρα άρχισαν να αυξάνονται σημαντικά με αποκορύφωμα την τετραετία 2012-16 που το ποσοστό αυτό σχεδόν διπλασιάστηκε. Συνολικά τη δεκαετία 2006 - 2016 εισήλθαν παράνομα στη χώρα μας πάνω από 1,9 εκατομμυρίων άτομα (εκ των οποίων 50% σχεδόν το 2015).

Πίνακας 2: Οι παρανόμως εισερχόμενοι στην Ελλάδα την περίοδο 2006 – 2016			
ΕΤΗ	2006 - 11	2012 - 16	2006 - 16
ΣΥΝΟΛΟ	711 977	1 283 789	1 995 766

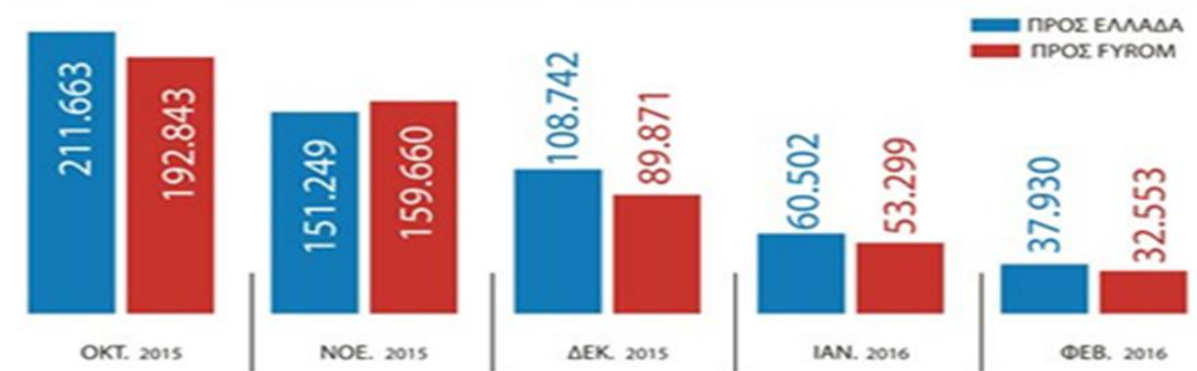
Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης

Στην πρώτη περίοδο (2006 -11) το 50% των μεταναστών που εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα προέρχονταν από άλλη Ευρωπαϊκή χώρα (κυρίως την Αλβανία) και ήταν κυρίως οικονομικοί μετανάστες. Αυτό οφειλόταν στην οικονομική και πολιτική κατάσταση των χωρών προέλευσης, την ανάγκη σε εργατικό δυναμικό ενός τομέα της αδήλωτης οικονομίας που αναπτύσσονταν ανεξέλεγκτα μέχρι την οικονομική κρίση, τη γεωγραφική εγγύτητα με τις χώρες προέλευσης και την ευκολία πρόσβασης λόγω των θαλάσσιων συνόρων που δε μπορούσαν να φυλαχθούν.

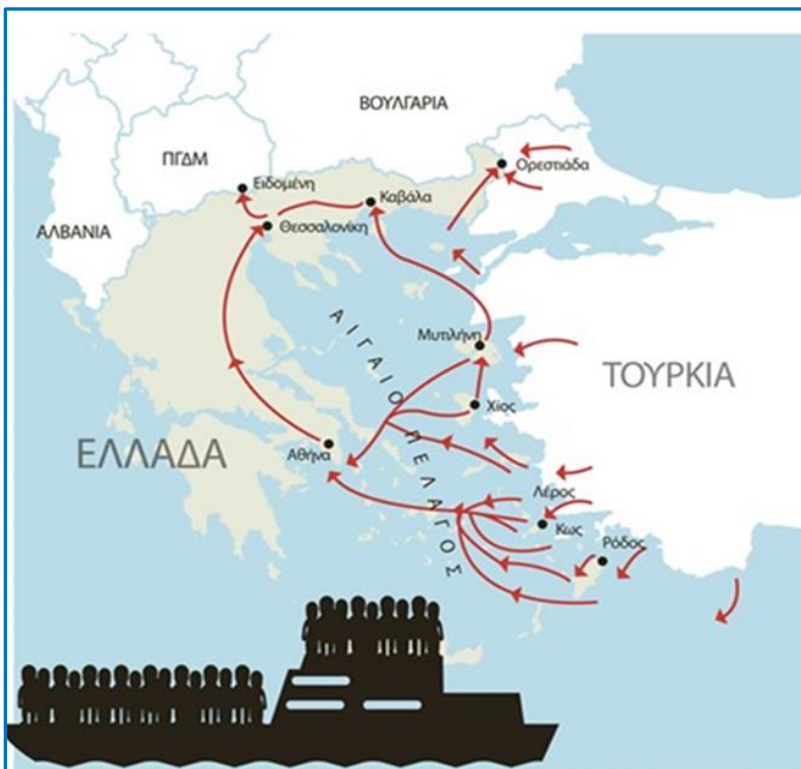
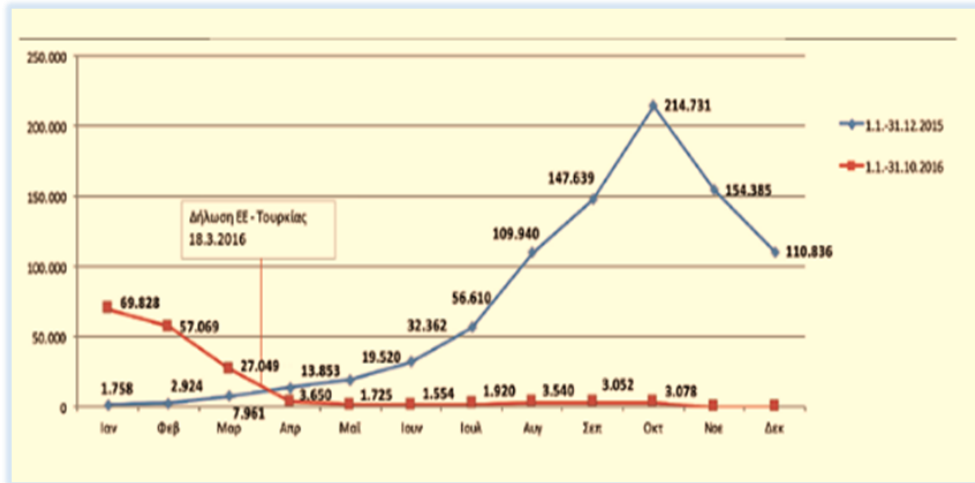
Στη δεύτερη περίοδο (2012-15), το 85% των εισερχομένων στην Ελλάδα προέρχονται από τις χώρες (Συρία, Ιράκ και Αφγανιστάν) και είναι πρόσφυγες που έφυγαν από τις χώρες τους, λόγω του πολέμου. Δεν ενδιαφέρονται να μείνουν στην Ελλάδα αλλά να μετακινηθούν σε σύντομο διάστημα σε μια από « πλούσιες χώρες» της Ευρώπης. Αυτό προκύπτει από τον πολύ μικρό αριθμό αυτών που ζήτησαν άσυλο.

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΡΟΕΣ, ΟΚΤ. 2015-ΦΕΒ 2016

Γραφείο Υποστήριξης του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR) - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016

Αφίξεις από τη θάλασσα ανά μήνα (2015-2016)

Προσφυγικές ροές δια μέσου της Ελλάδας

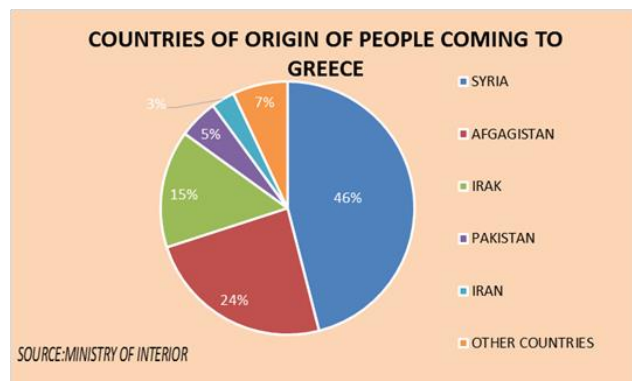
Ο πληθυσμός αυτός αρχικά κατευθυνόταν προς τον Πειραιά και στη συνέχεια διέσχιζε τη χώρα προς τα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ και το πέρασμα του Ειδομένης.

Μετά το κλείσιμο των συνόρων και τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016, περίπου 60.000 πρόσφυγες παγιδεύτηκαν στην Ελλάδα σύμφωνα με επίσημα στοιχεία και παρέμειναν σε αυτό το επίπεδο μέχρι τον Φεβρουάριο του 2017, ενώ έκτοτε παρά τον μικρό αριθμό αφίξεων στα νησιά, μειώνεται λόγω της εντατικοποίησης των προγραμμάτων οικογενειακής επανένωσης και επανεγκατάστασης σε άλλες χώρες.

Σύμφωνα με την Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού Μεταναστευτικής και Προσφυγικής Πολιτικής **μέσα σε δυο χρόνια (2015 - 2016) είχαμε:**

- 1.200.000 αφίξεις σε νησιά
- 7.000 αφίξεις μέσω χερσαίων συνόρων
- 50.000 διασώσεις στη θάλασσα
- 765 συλλήψεις διακινητών

Κατά την περίοδο 1.1.2016 - 31.10.2016 τα ποσοστά ανδρών και γυναικών ποικίλλουν:

Το 64% των εισερχόμενων ήταν άνδρες και 36% γυναίκες. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του προσφυγικού πληθυσμού, το οποίο ήταν πολύ σημαντικό για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος, ήταν το γεγονός ότι υπήρχε ένας πολύ μεγάλος αριθμός ατόμων κάτω των 18 ετών: Το 24,5% των εισερχομένων ανδρών και το 31,9% των εισερχομένων γυναικών ήταν αυτή την κατηγορία.

Η ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ έχει κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά

- Πρόκειται για τη μεγαλύτερη και πιο πιεστική εισροή προσφύγων στο ευρωπαϊκό έδαφος από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Οι ροές προσφύγων αναμειγνύονται με μεταναστευτικές ροές, καθιστώντας τη συνθήκη εξαιρετικά πολύπλοκη.
- Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες φθάνουν στα ελληνικά νησιά διασχίζοντας ένα στενό θαλάσσιο σύνορο, το οποίο είναι εξαιρετικά δύσκολο να ελεγχθεί
- Η Ελλάδα αναγκάστηκε να αναλάβει το ρόλο ενός ευρωπαϊού ηγέτη στην προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης κάτω από ασυνήθιστες και πολύ δύσκολες συνθήκες
- Η ελληνική κοινωνία και η ελληνική πολιτεία έχουν επιτύχει ένα τεράστιο έργο σε μόλις 18 μήνες, δίνοντας μια καθημερινή μάχη για τις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες του ανθρωπισμού και της αλληλεγγύης και υπερασπιζόμενη συγχρόνως την ασφάλεια των ευρωπαϊκών συνόρων μέσω μιας σκληρής οικονομικής κρίσης που γονάτισε την Ελληνική κοινωνία.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Οι ελληνικές αρχές διαχειρίστηκαν τις πρωτοφανείς προσφυγικές ροές στη χώρα δημιουργώντας το συντομότερο δυνατό δομές φιλοξενίας και καταργώντας τους χώρους, όπου πρόσφυγες και μετανάστες έβρισκαν πρόχειρο κατάλυμα. Στην προσπάθεια αυτή πρώην στρατόπεδα μετατράπηκαν από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας σε δομές φιλοξενίας προσφύγων.

Εκτός από τις κρατικές εγκαταστάσεις υποδοχής, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και άλλες ΜΚΟ έχουν δημιουργήσει και άλλες δομές υποδοχής (διαμερίσματα, ξενοδοχεία, φιλοξενία στις οικογένειες) στα νησιά και στην ενδοχώρα.

ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Δομή Φιλοξενίας, πρώην "Στρατόπεδο Ευθυμίουπουλου" στο Κουτσόγερο Λάρισας (Νοέμβριος 2016). Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ.

Πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα εμβολιασμού για όλα τα παιδιά που διαμένουν στις δομές φιλοξενίας ή αλλού από το Υπουργείο Υγείας, από κοινού με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής

Το πρόγραμμα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη των παιδιών σε προγράμματα εκπαίδευσης και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με ΜΚΟ και τη στήριξη της UNICEF (δωρεά 62.000 εμβολίων) στη βάση των αποφάσεων της Εθνικής Επιτροπής Εμβολιασμών.

ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ.

Μεταξύ των προσφύγων υπήρχαν πολλά παιδιά ασυνόδευτα που αποτελούν το πιο ευάλωτο τμήμα των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών και για τα οποία ελήφθη ειδική μέριμνα. Το Μάρτιο του 2017, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα ανήλθε σε 2.100 άτομα, 92% από τα οποία ήταν αγόρια, τα περισσότερα από τα οποία ήταν άνω των 14 ετών (κύριες εθνικότητες: Πακιστάν, Αφγανιστάν, Συρία).

Σο πλαίσιο αυτό ιδρύθηκαν και λειτουργούν 48 ξενώνες ασυνόδευτων ανηλίκων, συνολικά 1.256 θέσεων. Στους ξενώνες, που λειτουργούν υπό τη γενική εποπτεία του Ελληνικού Κράτους, απασχολούνται κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι καθώς και προσωπικό φροντίδας και φύλαξης σε 24ωρη βάση, παρέχονται υπηρεσίες νομικής εκπροσώπησης, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η Ελλάδα έχει θέσει ως προτεραιότητα και θεωρεί καθήκον και υποχρέωση να διασφαλίσει και να διευκολύνει την πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους τους ανήλικους που ζουν σε δομές υποδοχής.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει εκπονηθεί από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και υλοποιείται σε μεγάλη κλίμακα, με μαζική υποστήριξη από τις τοπικές κοινωνίες παρά τις εξαιρέσεις.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

- Η Διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση που συνιστά βασικό ανθρώπινο δικαίωμα κάθε παιδιού.
- Η Διασφάλιση ψυχολογικής υποστήριξης και η σταδιακή ένταξη των προσφυγόπουλων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ή στο εκπαιδευτικό σύστημα άλλης ευρωπαϊκής χώρας σε περίπτωση μετεγκατάστασής τους.

Τον Μάρτιο του 2016, το Υπουργείο Παιδείας ίδρυσε την Επιτροπή Επιστημονικής Υποστήριξης και της ανέθεσε να αναπτύξει ένα σχέδιο για την ένταξη των παιδιών των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Το σχέδιο αυτό εκπονήθηκε από την Επιτροπή Επιστημονικής Υποστήριξης και υλοποιήθηκε από τη Ομάδα Διαχείρισης (11 στελέχη στην Αθήνα και 5 στελέχη στη Θεσσαλονίκη), τον διοικητικό μηχανισμό του Υπουργείου Παιδείας και τους 62 Συντονιστές Εκπαίδευσης των Προσφύγων.

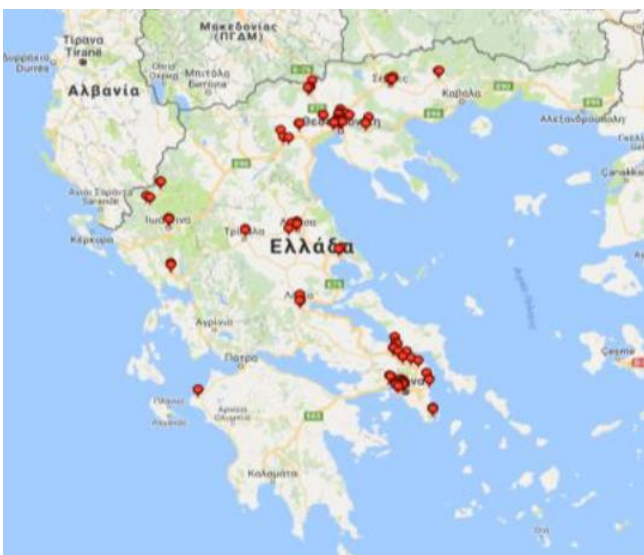
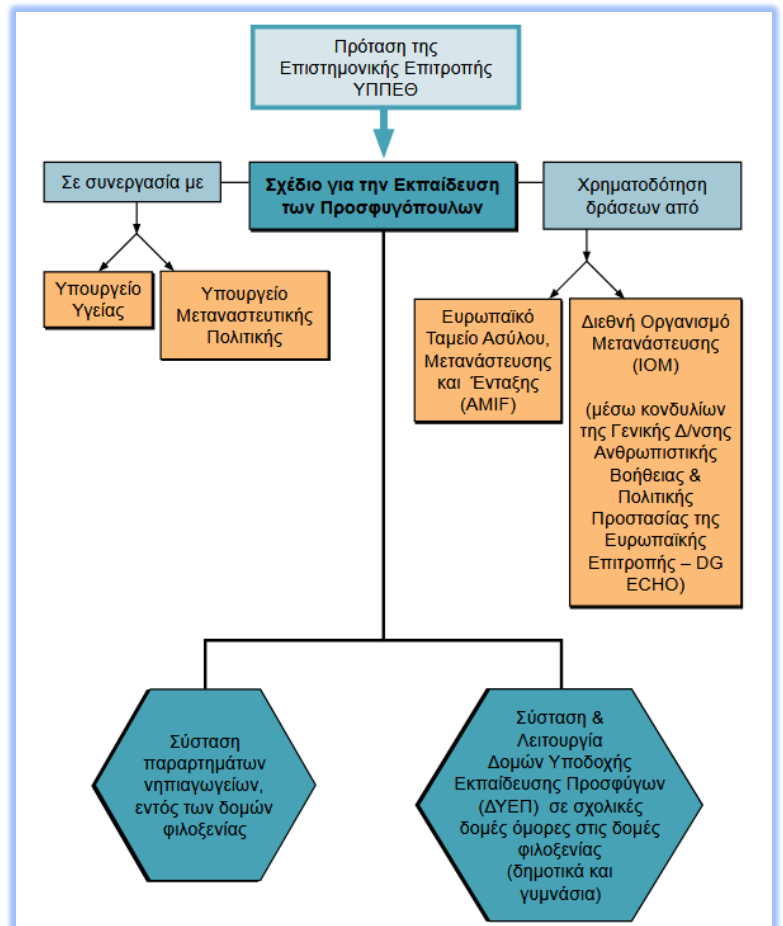
Ως Συντονιστές Εκπαίδευσης των Προσφύγων ορίστηκαν εκπαιδευτικοί με συγκεκριμένα προσόντα όπως σπουδές στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, εργασιακή εμπειρία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και εθελοντική εργασία με πρόσφυγες. Έργο των συντονιστών είναι να παρακολουθούν, να διαχειρίζονται και να συντονίζουν ό, τι αφορά την εκπαίδευση των προσφύγων κατά τη διάρκεια του κανονικού σχολικού προγράμματος.

Οι προτάσεις της Επιστημονικής Επιτροπής για την εκπαίδευση των προσφύγων βασίστηκαν στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η ρευστότητα και η συνεχής κινητικότητα του πληθυσμού των προσφύγων απαιτούσε συνεχή παρακολούθηση, αξιολόγηση των μεταβαλλόμενων συνθηκών και συνεχείς προσαρμογές με διοικητικά και επιστημονικά κριτήρια.
- Η διαχείριση του σχεδίου εκπαίδευσης των προσφύγων απαιτούσε τη συνεργασία διαφόρων τμημάτων του Υπουργείου Παιδείας, πολλών άλλων υπουργείων, διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ.
- Το σύνολο του έργου ήταν μια πολιτική υψηλής υπευθυνότητας που απαιτούσε γρήγορες αποφάσεις σε επιτελικό επίπεδο .

Η Οργάνωση του Προγράμματος Εκπαίδευσης έγινε ανά ηλικιακή ομάδα:

- Λειτουργία των νηπιαγωγείων εντός των Δομών Φιλοξενίας.
- Ένταξη των παιδιών ηλικίας 6-12 ετών σε Δομές Υποδοχής Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ) Δημοσίων Δημοτικών Σχολείων
- Ένταξη των παιδιών ηλικίας 13-15 ετών στις δομές εκπαίδευσης των προσφύγων (ΔΥΕΠ) των Δημοσίων Γυμνασίων.
- Οργάνωση προγραμμάτων εκμάθησης των μητρικών γλωσσών των παιδιών
- Οργάνωση αθλητικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης, σε συνεργασία με ΜΚΟ.

Κατά την περίοδο Οκτωβρίου 2016 έως Μάρτιο 2017, λειτούργησαν 111 δομές εκπαίδευσης με 145 τμήματα στα οποία συμμετείχαν 2.643 μαθητές, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που ζούσαν στις δομές φιλοξενίας της χώρας εκτός από τα νησιά.

Λειτουργία Δομών Εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Μάρτιος 2017)
Πηγή: Ομάδα Διαχείρισης του Υπουργείου Υγείας

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου παρουσιάσθηκαν διάφορα **προβλήματα, αποτυχίες και καθυστερήσεις:**

- Προβλήματα συντονισμού, αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες και ανταγωνισμός μεταξύ υπηρεσιών.
- Συνεχείς αλλαγές στη θέση των δομών φιλοξενίας και των μετακινήσεων των προσφύγων.
- Πολλά παιδιά που είχαν παγιδευτεί με τους γονείς τους στα νησιά του Αιγαίου δεν είχαν πρόσβαση στην επίσημη εκπαίδευση.
- Δεν ήταν δυνατόν να βρεθούν οι κατάλληλες λύσεις στο πρόβλημα της έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων κατοχής σχολικού διπλώματος και οι τρόποι αντιστοίχισης των ξένων διπλωμάτων γυμνασίου με τα ελληνικά.
- Η καθοδήγηση των συντονιστών εκπαίδευσης ήταν ελλιπής, έτσι αναγκάστηκαν σε πολλές περιπτώσεις να αυτοσχεδιάσουν.
- Η λειτουργία των νηπιαγωγείων καθυστέρησε πάρα πολύ λόγω της αδυναμίας δημιουργίας ή εύρεσης ασφαλών παιδικών χαρών εγκαίρως και λόγω της συχνής μετακίνησης προσφύγων από το ένα μέρος στο άλλο.

Παρά τις δυσκολίες, τα παιδιά των προσφύγων προσαρμόστηκαν στην εκπαιδευτική διαδικασία και τους κανόνες που απαιτούσε η ζωή του σχολείου, ανταποκρίθηκαν στα μαθήματα, συμμετείχαν σε διάφορες δραστηριότητες και σημειώθηκε πρόοδος στην εκμάθηση ελληνικών, μαθηματικών και αγγλικών.

Σχολική Διαρροή

Το ποσοστό συμμετοχής των προσφύγων στα μαθήματα ήταν διαφορετικό:

- από περιοχή σε περιοχή
- μεταξύ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπ/σης (είναι χαμηλότερο στο γυμνάσιο)
- μεταξύ σχολείων στην ίδια περιοχή

Το κύριο χαρακτηριστικό είναι η ασταθής συμμετοχή και η μη συστηματική παρουσία. Η διακοπή της σχολικής φοίτησης οφείλεται συνήθως στη μετακίνηση της οικογένειας των προσφύγων, σε άλλη χώρα, στο πλαίσιο της μετεγκατάστασης, σε μια άλλη πόλη στην Ελλάδα ή σε άλλο τόπο (διαμερίσματα κ.λπ.).

Οι Παράγοντες που επηρέασαν τη συμμετοχή των προσφύγων σχετίζονται με τις στάσεις των ίδιων των προσφύγων, τις προσδοκίες τους και τις ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες στις οποίες ζούσαν, καθώς και με την οργάνωση και τη λειτουργία εκπαιδευτικών δομών δηλαδή:

- τον τρόπο επιλογής και τοποθέτησης των εκπαιδευτικών και την ανεπαρκή εκπαίδευση τους
- τη συνεχή κινητικότητα των εκπαιδευτικών για επαγγελματικούς και οικονομικούς λόγους
- τις μεγάλες δυσκολίες των εκπαιδευτικών να λειτουργούν κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες των δομών εκπαίδευσης και να χειριστούν τόσο το θέμα της επικοινωνίας με τα παιδιά όσο και τις ιδιαιτερότητες του ανοιχτού προγράμματος σπουδών.

Τα προβλήματα ήταν λιγότερα στα σχολεία όπου υπήρχαν εκπαιδευτικοί με εμπειρία και γνώση της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και υπήρχε σύνδεση και επικοινωνία μεταξύ της εκπαιδευτικής δομής και του πρωινού προγράμματος. Επίσης, βοήθησε πολύ η δημιουργία φιλικού και επικοινωνιακού κλίματος στο σχολείο μεταξύ των εκπαιδευτικών και θετικού κλίματος μεταξύ των ομάδας των παιδιών. Γενικά, η εκπαιδευτική ένταξη των προσφύγων στο γυμνάσιο είχε περισσότερες δυσκολίες από ότι στο δημοτικό σχολείο.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Δραστηριότητες με γονείς

- Συμμετοχή των γονέων ως συνοδοί των παιδιών κατά τη μεταφορά τους στο σχολείο με λεωφορείο
- Τακτικές ενημερωτικές συναντήσεις με τους γονείς.
- Δημιουργία Συλλόγων γονέων
- Επισκέψεις των Συλλόγων Γονέων στις Δομές Εκπαίδευσης για να γνωρίσουν τους εκπαιδευτικούς και να ενημερωθούν για τη φοίτηση των παιδιών τους.
- Πραγματοποίηση επισκέψεων των εκπαιδευτικών σε κέντρα φιλοξενίας για να γνωρίσουν τους γονείς και να τους ενημερώσουν για την πρόοδο των παιδιών τους, να επικοινωνήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις.
- Ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ανησυχίες και τις ανησυχίες των γονέων
- Συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε εκδηλώσεις στα κέντρα φιλοξενίας (π.χ. σε γιορτές με τις οικογένειες των μαθητών).
- Εκπαιδευτικές συναντήσεις με οργανισμούς που παρέχουν άτυπη ή ανεπίσημη εκπαίδευση σε κέντρα φιλοξενίας (UNHCR, ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών).
- Συντονισμός ή συμμετοχή σε μαθήματα (π.χ. ελληνικά, ξένες γλώσσες) που απευθύνονται σε γονείς
- Οργάνωση δραστηριοτήτων εκτός των κέντρων φιλοξενίας με τις οικογένειες των μαθητών: επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, γνωριμία με την πόλη, παρακολούθηση θεατρικών έργων.

Δραστηριότητες με παιδιά

Επισκέψεις

- Γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον, την πόλη και την ιστορία της.
- Χρήση των δημόσιων μέσων μεταφοράς ώστε τα παιδιά να γνωρίσουν την πόλη και τους κατοίκους της.
- Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε πάρκα δραστηριοτήτων, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, περιοχές περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.
- Συμμετοχή παιδιών σε εκπαιδευτικά εργαστήρια, παιχνίδια και βιωματικές δραστηριότητες σε μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες.
- Παρακολούθηση παραστάσεων χωρίς γλωσσικά εμπόδια (π.χ. μουσικές παραστάσεις, Κουκλοθέατρο)

Σχέσεις με τις τοπικές κοινότητες / την κοινωνία

- Οργάνωση ανοικτών εκπαιδευτικών εκδηλώσεων με γονείς, εκπαιδευτικούς, εκπροσώπους τοπικών αρχών και αντιπροσώπους συνεργαζόμενων υπουργείων για την ένταξη των παιδιών των προσφύγων στα σχολεία
- Ανοιχτές εκδηλώσεις-συζητήσεις για τους πρόσφυγες.
- Παρουσίαση των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων των μαθητών στο ευρύτερο κοινό (έκθεση παιδικών έργων, προβολή ντοκιμαντέρ, παρουσίαση μουσικών έργων με τη συμμετοχή παιδιών, δημιουργία ηλεκτρονικών βιβλίων από παιδικά καλλιτεχνικά έργα).
- Συνεργασία με τα πανεπιστήμια και παρακολούθηση μαθημάτων από πρόσφυγες ως παρατηρητές

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΤΡΙΚΑΛΑ

Ας δούμε πως εφαρμόστηκε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στα Τρίκαλα;

1. Σχολικό Έτος 2016 -2017

Στα Τρίκαλα λειτούργησε μια δομή υποδοχής που φιλοξένησε περίπου 60 οικογένειες με 256 άτομα. Οι οικογένειες ρωτήθηκαν εάν ήθελαν τα παιδιά τους να φοιτήσουν στο σχολείο.

Ορισμένες οικογένειες φοβήθηκαν ότι εάν τα παιδιά πήγαιναν στο σχολείο (στην Ελλάδα) τότε θα ήταν δύσκολο για αυτούς να πάνε σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Για το λόγο αυτό, δίστασαν να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο.

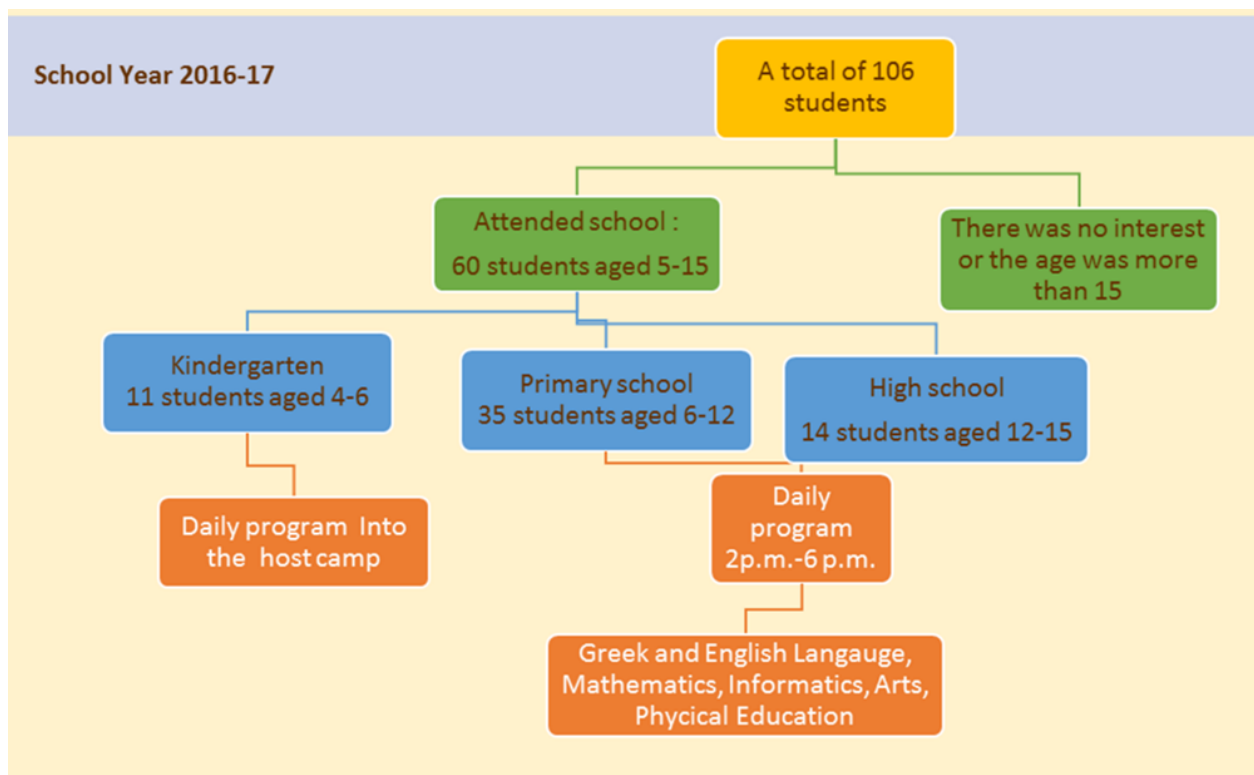
Υπήρχαν συνολικά 106 παιδιά. Μόνο 60 παιδιά ηλικίας 5 έως 15 παρακολούθησαν μαθήματα.

Για τα παιδιά ηλικίας άνω των 15 ετών, δεν ήταν δυνατόν, για αυτό το πρώτο έτος, να οργανωθούν μαθήματα.

Για τα υπόλοιπα δεν υπήρχε ενδιαφέρον από τις οικογένειές τους για τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω.

Από τους 60 μαθητές που παρακολούθησαν μαθήματα,

- 11 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών παρακολούθησαν μαθήματα στο νηπιαγωγείο που λειτούργησε μέσα στο κέντρο φιλοξενίας προσφύγων,
- 35 μαθητές παρακολούθησαν μαθήματα στο Δημοτικό Σχολείο και
- 14 μαθητές παρακολούθησαν μαθήματα στο Γυμνάσιο.

Οι μαθητές του Δημοτικού και του Γυμνασίου ακολούθησαν καθημερινό πρόγραμμα από τις 2 μ.μ. έως τις 6 μ.μ. Διδάχθηκαν την Ελληνική και την Αγγλική γλώσσα, Μαθηματικά, Πληροφορική, Φυσική Αγωγή και Τέχνες. Μεταφέρονταν με λεωφορείο από το κέντρο φιλοξενίας προσφύγων στα σχολεία και δεν έρχονταν σε επαφή με τους άλλους Έλληνες μαθητές.

2. Σχολικό Έτος 2017 -2018

Αυτή τη χρονιά, η κατάσταση ήταν καλύτερη διότι «έτρεξε» ένα διαφορετικό πρόγραμμα, που διοργανώθηκε από μια δημοτική επιχείρηση σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, για τη στέγαση περίπου 400 Σύριων, Κούρδων και Ιρακινών προσφύγων σε 70 διαμερίσματα.

Οι πρόσφυγες πήγαν στο δημόσιο σχολείο στη γειτονιά τους, όπως και οι Έλληνες μαθητές, και παρακολούθησαν το πρωινό σχολικό πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα όσον αφορά την ένταξη ήταν πολύ καλά. Πιστεύουμε ότι αυτό οφείλεται στο ελκυστικότερο σχολικό περιβάλλον, με παιχνίδια, μουσική, εικόνες, φωτεινά χρώματα. Ήταν η πρώτη εκπαιδευτική τους εμπειρία κάτι που το είχαν ανάγκη μετά από πολλά χρόνια πολέμου και έντονης ταλαιπωρίας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι βίωσαν μόνο έναν πόλεμο, ένα εφιαλτικό ταξίδι και δύσκολες συνθήκες διαβίωσης. Συνεπώς, δεδομένου ότι η ασφάλεια ήταν η θεμελιώδης ανάγκη τους, το σχολείο έμοιαζε σαν παράδεισος γι' αυτούς.

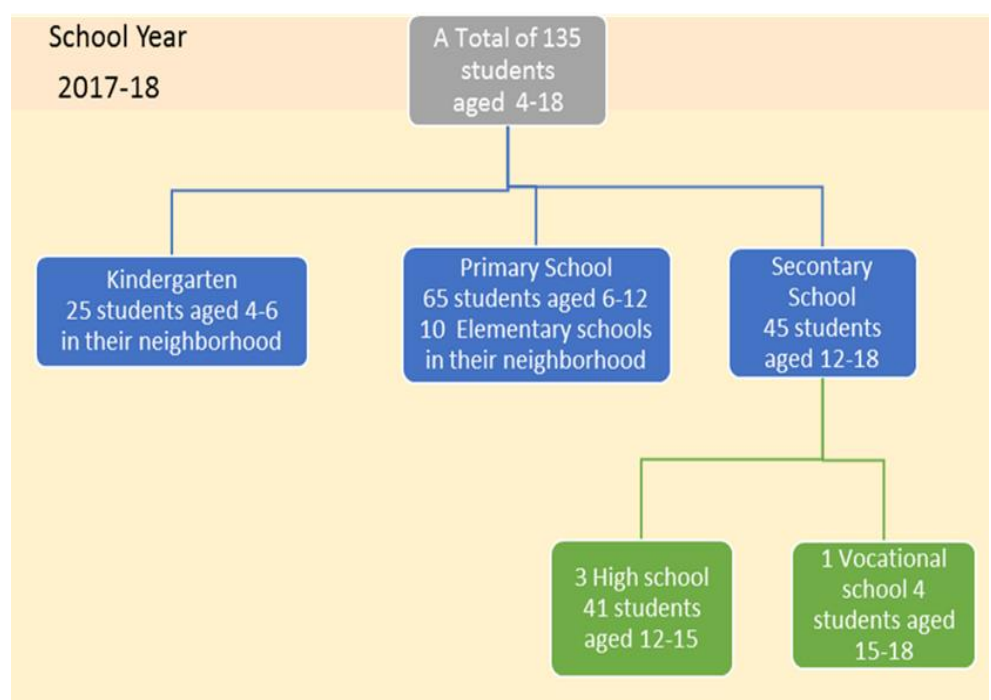
Υπήρχαν 135 μαθητές πρόσφυγες ηλικίας 4 έως 18 ετών.

Παρακολούθησαν κανονικές τάξεις ανάλογα με την ηλικία τους και καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε να διδαχθούν την ελληνική γλώσσα ξεχωριστά για 10-15 ώρες την εβδομάδα.

Τα παιδιά ηλικίας 4-6 ετών (25 μαθητές) παρακολούθησαν το κανονικό πρόγραμμα νηπιαγωγείου στη γειτονιά τους.

Οι μαθητές ηλικίας 6-12 ετών (65 μαθητές) παρακολούθησαν μαθήματα σε 10 δημοτικά σχολεία στη γειτονιά όπου ζούσαν. Οι εγγραφές ξεκίνησαν τον Οκτώβριο και μέχρι τον Μάρτιο υπήρχαν νέοι μαθητές που εντάσσονταν στα ίδια τμήματα αλλά και σε νέα.

Οι μαθητές ηλικίας 12-18 (45 μαθητές) παρακολούθησαν μαθήματα σε 3 Γυμνάσια και 1 επαγγελματικό Λύκειο. Δεδομένου ότι ήταν μεγαλύτεροι, μπορούσαν να μετακινούνται μόνοι τους. Διδάχθηκαν ελληνικά για 15 ώρες την εβδομάδα ενώ παρακολούθησαν τα υπόλοιπα μαθήματα στις κανονικές τάξεις

3. Σχολικό έτος 2018 -2019

Το πρόγραμμα συνεχίζεται. Οι οικογένειες κατοικούν σε 70 διαμερίσματα.

Πρόκειται για περίπου 430 άτομα και οι εθνικότητες τους είναι κυρίως Σύριοι, Κούρδοι, Ιρακινοί και ορισμένοι Παλαιστίνιοι. Υπάρχει ρευστότητα και κινητικότητα μεταξύ των προσφύγων. Άλλοι έρχονται, άλλοι φεύγουν. Προς το παρόν, διανέμονται 120 μαθητές με τον ίδιο τρόπο όπως και πέρυσι στα σχολεία της γειτονιάς τους.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Το ΙΕΠ διοργάνωσε ζωντανές ή εξ αποστάσεως 4ωρες εκπαιδευτικές συνεδρίες για αναπληρωτές εκπαιδευτικούς που προσλήφθηκαν σε δομές εκπαίδευσης. Μ' αυτό τον τρόπο επιμορφώθηκαν 117 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Φεβρουάριος, Οκτώβριος και Νοέμβριος 2016). Η επιμόρφωση περιελάμβανε:

- Σύντομη περιγραφή και ανάλυση των πολιτιστικών, κοινωνικών και παιδαγωγικών παραμέτρων για την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων
- Παρουσίαση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών και του εκπαιδευτικού υλικού με παραδείγματα
- Παρουσίαση των εκπαιδευτικών πρακτικών από εκπαιδευτικούς με εμπειρία στην ένταξη των παιδιών Προσφύγων

Πολλοί σχολικοί σύμβουλοι προσπάθησαν να στηρίξουν τους εκπαιδευτικούς κάνοντας υποχρεωτικές εκπαιδευτικές συναντήσεις, με επιμορφωτές άλλους εκπαιδευτικούς και συνεργάτες του ΙΕΠ.

Επιμορφωτικές συναντήσεις για τους εκπαιδευτικούς και τους συντονιστές εκπαίδευσης προσφύγων οργανώθηκαν επίσης από άλλους φορείς, όπως από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ).

Όσον αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για τους πρόσφυγες, υπάρχει καθυστέρηση. Στα Τρίκαλα έχουν γίνει επιπλέον τα εξής βήματα:

- Οι σχολικοί σύμβουλοι και οι Συντονιστές εκπαίδευσης έχουν οργανώσει ξεχωριστές συναντήσεις για τους εκπαιδευτικούς της κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης προσφύγων, για ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Δημιουργήθηκε μια ομάδα εργασίας εκπαιδευτικών που έχουν στις τάξεις τους πρόσφυγες η οποία συντονίζονταν από ψυχολόγο για να συζητήσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.
- Συγκροτήθηκε επίσης μια εθελοντική ομάδα καθηγητών ώστε να γνωρίσουν και να αλληλοεπιδρούν με τους γονείς των προσφύγων. Η ομάδα έχει εκπαιδευτεί από έναν ψυχολόγο που ειδικεύεται στους πρόσφυγες
- Διοργανώθηκε διήμερο εργαστήριο για εκπαιδευτικούς με στόχο την ευαισθητοποίηση τους σχετικά με τους πρόσφυγες.
- Οργανώθηκε έκθεση παιδικών ζωγραφιών σε κεντρική αίθουσα της πόλης την οποία επισκέφθηκαν και οι γονείς των μαθητών
- Οι εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν ένα βιωματικό θεατρικό σεμινάριο με τίτλο «Και αν ήσουν εσύ ...» προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν, και να τους δοθεί η δυνατότητα να νοιώσουν ακόμα και για λίγο ως πρόσφυγες.

Η επιμόρφωση των νηπιαγωγών ήταν ικανοποιητική. Σε όλα τα νηπιαγωγεία, από το σχολικό έτος 2015-16, έγιναν προγράμματα αποδοχής της διαφορετικότητας, σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους. Μέσα από τα προγράμματα αυτά αναδείχθηκαν αξίες όπως η αλληλεγγύη, η φιλία και η συνεργασία.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε και αντιμετωπίζουμε είναι:

- 1. Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας,** καθώς υπάρχει το γλωσσικό εμπόδιο, παρά το γεγονός ότι πολλοί μαθητές μιλούν λίγο αγγλικά
- 2. Οι μαθητές πρόσφυγες είναι μια ετερογενής ομάδα.** Υπάρχουν παιδιά από τη Συρία και το Ιράκ ..., από χωριά ή πόλεις, των οποίων οι οικογένειες είτε αποφάσισαν να μείνουν στην Ελλάδα είτε, όπως συμβαίνει για τους περισσότερους, θέλουν να φύγουν και δε δείχνουν ενδιαφέρον για τη μάθηση.
3. Τα παιδιά έχουν τραυματικές εμπειρίες: έχουν δει τα αγαπημένα τους πρόσωπα να σκοτώνονται, πολλά από τα πλοία που τα μετέφεραν στην Ελλάδα βυθίστηκαν και έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους. Αυτό σημαίνει ότι όλα τα παιδιά δεν έχουν τις ίδιες ανάγκες και προτεραιότητες.
4. Η έλλειψη κατάλληλης κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς που τους επιτρέπει να αντιμετωπίζουν με ασφάλεια τέτοιες καταστάσεις, ιδιαίτερα όσον αφορά το συναισθηματικό προφίλ και τις ανάγκες των μαθητών.
5. Ο ανεπαρκής αριθμός εκπαιδευτικών για την διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Οι υφιστάμενοι εκπαιδευτικοί δεν έχουν επιμορφωθεί για να διδάσκουν την ελληνική ως ξένη γλώσσα.

Παρά τις δυσκολίες, η ένταξη των προσφύγων στην σχολική κοινότητα είναι εξαιρετικά ικανοποιητική.

Το πρώτο έτος μερικοί Έλληνες γονείς αντέδρασαν στο να παρακολουθήσουν μαθήματα, οι πρόσφυγες μαθητές, σε δημόσια σχολεία ακόμα και στο απογευματινό πρόγραμμα.

Το δεύτερο έτος, όταν οι μαθητές πρόσφυγες εντάχθηκαν στις ίδιες τάξεις με όλους τους Έλληνες μαθητές, δεν υπήρχαν αντιδράσεις. Αντίθετα, πολλοί γονείς έχουν σταθεί δίπλα στους πρόσφυγες και κάνουν ό, τι είναι δυνατόν για να δημιουργήσουν ένα ασφαλές, φιλικό και υποστηρικτικό σχολικό περιβάλλον .

Η στάση των προσφύγων συνέβαλε στη δημιουργία ενός συνεργατικού περιβάλλοντος, καθώς δεν προκάλεσαν κανένα πρόβλημα. Στην πραγματικότητα, συναντήσαμε ευγενικούς και συνεργάσιμους ανθρώπους.

Οι πρόσφυγες ζουν δίπλα μας εδώ και 3 χρόνια. Κάνοντας έναν απολογισμό μπορούμε να πούμε ότι αρχικά, η κοινή γνώμη διχάστηκε:

- Από τη μία πλευρά, υπήρχαν αυτοί που προσπαθούσαν να τρομοκρατήσουν τον κόσμο, παρουσιάζοντας τους πρόσφυγες ως κλέφτες, εγκληματίες, τρομοκράτες, οι οποίοι θα δημιουργούσαν σοβαρά προβλήματα στην πόλη μας και
- Από την άλλη, υπήρχαν εκείνοι που πιστεύουν σε ανθρωπιστικές αξίες, όπως η αλληλεγγύη και ο σεβασμός για κάθε άνθρωπο ανεξαρτήτως εθνικότητας ή θρησκείας.

Τελικά, επικράτησε η δεύτερη άποψη. Οι κάτοικοι των Τρικάλων υποδεχθήκαμε και καλωσορίσαμε τους πρόσφυγες με έναν τρόπο που αρμόζει σε μια πολιτισμένη κοινωνία και είμαστε πολύ περήφανοι γιαυτό.

Η συμβίωση με τους πρόσφυγες αυτά τα 3 χρόνια απέδειξε ότι δεν συνέβη τίποτα τρομερό. Αντίθετα, κερδίσαμε πολλά επειδή:

- Αναδείξαμε αξίες όπως η αλληλεγγύη, ο σεβασμός και η υποστήριξη για κάθε άτομο που έχει ανάγκη, ανεξάρτητα από την καταγωγή, τη θρησκεία ή άλλες διαφορές και αυτό είναι σημαντικό όχι μόνο για τους πρόσφυγες αλλά για όλους.
- Γνωρίσαμε ανθρώπους διαφορετικών εθνικοτήτων, μάθαμε για τον πολιτισμό τους και είδαμε τις ομοιότητες και τις διαφορές σε σχέση με τις δικές μας.
- Δώσαμε κάποια ελπίδα σε απελπισμένους ανθρώπους, αλλά πήραμε πολλή αγάπη και ευγνωμοσύνη διότι τώρα αισθάνονται πιο σημαντικοί και αξιοπρεπείς ως ανθρώπινα όντα.
- Πήραμε δύναμη από αυτούς γιατί συνειδητοποιήσαμε πόσο δυνατός μπορεί να γίνει ο κάθε ένας από εμάς όταν αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες.
- Ωφελήθηκε η τοπική οικονομία καθώς τα χρήματά τους δαπανώνται στην τοπική αγορά.
- Στείλαμε το μήνυμα ότι η πόλη μας είναι ασφαλής με φιλόξενους πολίτες που προάγουν την αλληλεγγύη, άρα αξίζει να την επισκεφθούν.
- Διδάξαμε με τις πράξεις μας, τα παιδιά μας και τους μαθητές μας που είναι οι πολίτες του αύριο.

Πηγές:

1. Πρόγραμμα εκπαίδευσης προσφύγων, Υπουργείο Παιδείας,
 - https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2017/16_06_17_Epistimoniki_Epitropi_Prosfygon_YPET_H_Apotimisi_Protaseis_2016_2017_Final.pdf (Greek)
 - https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2017/CENG_Epistimoniki_Epitropi_Prosfygon_YPETH_Apotimisi_Protaseis_2016_2017_070_.pdf (English)
2. Προσφυγική Κρίση, Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακού Σχεδιασμού μεταναστευτικής και προσφυγικής Πολιτικής,
https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2017/04/gr_fact_sheet_refugee_feb2017.pdf
3. Στατιστικά στοιχεία για τη μετανάστευση και τους μετανάστες, Eurostat,
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics
4. Δημογραφικά νέα, Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών αναλύσεων
www.tovima.gr/files/1/2016/04/metanaroes.pdf
5. Εκπαίδευση των προσφύγων στα Τρίκαλα,
Τοπαλίδου Κική, Μπομπότη Ανδρομάχη, (Συντονίστριες Εκπ/σης Τρικάλων)
6. Τα Τρίκαλα αγκαλιάζουν μια οικογένεια προσφύγων από τη Συρία, unhcrgreece
<https://www.youtube.com/watch?v=IZ6JonHKPvA>,
7. Και αν ήσουν εσύ? , Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση,
<https://www.youtube.com/watch?v=IsQRP2CaAp4>